

25.11.2021

Opetushallitus
lausuntopalvelu.fi

Asia: Lausuntopyyntö varhaiskasvatussuunnitelman perusteista

Viite: Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-4707-2021

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät, miten paikalliset ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatusta toteutetaan. Nyt varhaiskasvatussuunnitelman perusteita päivitetään. Päivitykset koskevat lähinnä varhaiskasvatukseen säädettyä 3 a lukua, jossa säädetään lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuesta varhaiskasvatuksessa.

On hyvä, että Opetushallitus on aloittanut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päivittämisen hyvissä ajoin, sillä aikataulu paikallisten ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmien osalta tulee olemaan tiukka keväällä 2022, kun lakimuutosten ja uusien varhaiskasvatussuunnitelmien on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2022. Olisi kuitenkin ollut tarpeellista odottaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luonnoksen lausunnolle antamista siihen asti, että sivistysvaliokunta on antanut hallituksen esityksestä (148/2021 vp) mietintönsä ja laki olisi ehditty käsitellä. Silloin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luonnos pohjaisi voimaan tulevaan lainsäädäntöön.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tulisi selkeämmin viedä varhaiskasvatusta kohti varhaiskasvatukseen laissa tarkoitetut tavoitteet

Varhaiskasvatukseen (540/2018) valmistelussa tavoitteena oli edistää lasten osallistumista varhaiskasvatukseen, kehitetään henkilöstön osaamista sekä vahvistetaan varhaiskasvatukseen laatua ja vaikuttavuutta. Osana näitä toimia, tarkoitus oli kehittää myös varhaiskasvatukseen henkilöstörakennetta. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa varhaiskasvatukseen laatua ja pedagogiikkaa sekä nostaa henkilöstön osaamistasoa. Varhaiskasvatukseen (540/2018) keskeisenä tavoitteena laadun kannalta on päiväkodin henkilöstön eri koulutusten tuoman osaamisen hyödyntäminen ja työntekijöiden vastuun ja velvoitteiden selkeyttäminen sekä päästä eroon ”kaikki tekevät kaikkea”-työkulttuurista.

Varhaiskasvatukseen (540/2018) varhaiskasvatusta määritellään seuraavasti: Varhaiskasvatukseen tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatukseen, opetukseen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

25.11.2021

Nyt lausunnolla olevassa luonnoksessa varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet tai määritelmä eivät näy riittävän selvästi, jotta lain tavoitteisiin päästäisiin.

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoille laadittava omat valtakunnalliset perusteet

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arvioinnin mukaan varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eivät ota riittävästi huomioon varhaiskasvatuksen eri muotoja kuten perhepäivähoitoa ja avointa varhaiskasvatusta. Kehittämisehdotuksena Karvi esittää, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee selkeyttää varhaiskasvatuksen erilaisille toimintamuodoille asetettuja tavoitteita ja vaatimuksia. Lain mukaan paikalliset suunnitelmat voidaan laatia osittain tai kokonaan erikseen eri toimintamuodoille.

Opetushallituksen tulee laatia varhaiskasvatussuunnitelman perusteet erikseen eri toimintamuodoille. Erot toimintamuotojen välillä ovat merkittäviä, mm. henkilöstön kelpoisuus- ja koulutusvaatimuksissa, oppimisympäristössä ja toimintamuodot muutoinkin poikkeavat toisistaan hyvin selkeästi. Näin suuresti toisistaan poikkeavien toimintamuotojen vastuulle ei voi määrittää yhtäläistä vastuuta kasvatuksen ja opetuksen, varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja sisältöjen toteuttamisesta.

Jos valtakunnallisia perusteita ei laadita vielä kukaan erikseen eri toimintamuodoille, tulee perusteissa kuitenkin tukea koskevat luvut kirjoittaa erikseen eri toimintamuotojen osalta. Lisäksi tulee nykyistä vahvemmin ja kattavammin ohjata varhaiskasvatuksen järjestäjää paikallisten eri toimintamuotoja koskevien suunnitelmien laadinnassa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kehittämistarpeet tulee ottaa huomioon tältä osin ainakin paikallisissa suunnitelmissa, ja perusteissa tulee antaa riittävästi eväitä paikallisten suunnitelmien laadintaan toimintamuodoille erillisesti tai osittain erillisenä. Perusteissa tulee määrittää keskeiset sisällöt ja tavoitteet erikseen päiväkotien varhaiskasvatukseen ja perhepäivähoitoon, toisistaan poikkeavien toimintamuotojen henkilöstörakenne, henkilöstön koulutus, toteuttamisen puitteet ja ominaispiirteet huomioon ottaen.

Yksityiskohtaiset ja konkreettiset kommentit ja muutosehdotukset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luonnokseen

Hallituksen esityksessä (148/2021 vp) säädetään Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuesta. Siksi **esitämme, että Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luvun 5 otsikko muutetaan myös muotoon Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki varhaiskasvatuksessa.**

25.11.2021

→ s. 51: 5. Tuki varhaiskasvatuksessa **Lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki varhaiskasvatuksessa**

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Tuen järjestämisen periaatteet alkavat toteamuksella, että lapsella on oikeus saada tukea riippumatta siitä, onko varhaiskasvatuksen palveluntuottajana kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja. Hallituksen esityksessä (148/2021 vp) todetaan, että ”Sivistysvaliokunta (SiVM 5/2018 vp, s. 9) on edelleen todennut olevan välttämätöntä, että yksityisten palveluntuottajien tarjoamassa varhaiskasvatuksessa lapset saavat yhtä hyvät ja kattavat palvelut kuin kunnallisessa varhaiskasvatuksessa, jotta yhdenvertaisuus lasten kesken toteutuu. Sivistysvaliokunnan mukaan julkisen ja yksityisen palvelun tuottajilla on yhtäläinen velvollisuus järjestää lapselle tämän tarvitsema tuki ja tämä tulee käsitellä myös siinä yhteydessä, kun ryhdytään erilliseen valmistelutyöhön tuen kokonaisuudesta varhaiskasvatuksessa.” Tästä huolimatta luvussa 5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet todetaan lähinnä varhaiskasvatuksen järjestäjän eli kunnan tehtäviä ja vastuita.

Epäselväksi jää, mikä on yksityisen palveluntuottajan vastuu ja velvollisuus. Jos yksityisen varhaiskasvatuksen tuottajan vastuut ja velvollisuudet lapsen kehityksen ja oppimisen tuesta eroavat varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuista ja velvollisuuksista, niin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee selkeästi käydä selkeästi ilmi, miten yksityisen vastuu eroaa.

Lisäksi todetaan, että tukea tulee antaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa. **Kirjaus on avoimen varhaiskasvatuksen osalta ristiriitainen lainsäädännön kanssa.** Varhaiskasvatustlain 1 § 4 momentissa todetaan, että ”Sen lisäksi, mitä tässä luvussa [1 luku] säädetään, avoimen varhaiskasvatustoiminnan järjestämiseen ja tuottamiseen sovelletaan tämän lain 4, 10, 11, 20–22 ja 24 §:ää, 10 ja 11 lukua sekä 63 ja 64 §:ää.” **Uusi 3 a luku Oikeus varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen, jossa säädetään lapsen tuesta, ei kuulu avointa varhaiskasvatusta sääteleviin lukuihin tai pykäliin.** Muun muassa tämä korostaa sitä, miksi varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoille tulisi varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin määrittää erilaiset sisällöt ja tavoitteet.

Varhaiskasvatustlain 3 a luvussa ei puhuta tuen kolmiportaisuudesta, vaan tuen tasoista. Tästä syystä kolmiportaisuutta ei tulisi käyttää myöskään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa.

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehityksen ja oppimisen tuen saanti perustuu kokonaan siihen, että tuen tarve on tunnistettu ja tunnustettu. **On aivan oleellista ja välttämätöntä, että tässä arviointiprosessissa on jokaisen lapsen kohdalla nimenomaan tähän koulutuksen saanut varhaiskasvatuksen erityisopettaja.**

25.11.2021

Lausunnolla olevassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luonnoksessa todetaan, että lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin lapsen tuen tarpeen sitä edellyttäessä. **”Palvelut” eivät ole riittävän täsmällinen ilmaisu. Vaadimme, että kyseinen kohta muutetaan pykälän (15 c §) mukaiseksi.**

Hallituksen esityksen (HE 148/2021 vp) säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että lapsella on lähtökohtaisesti oikeus omassa lapsiryhmässään toteutettavaan varhaiskasvatukseen. **On hyvä, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että ”Tuen tarpeidensa mukaisesti lapsella on oikeus myös saada varhaiskasvatusta ja tukea pienryhmässä tai erityisryhmässä”.**

Lapsiryhmän koko, rakenne ja henkilöstömitoitus ovat keskeisiä, jotta varhaiskasvatuksen tavoitteet voidaan saavuttaa ja lapsen tuki toteuttaa. **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee olla varhaiskasvatustilain 35 §:ä mukaileva kirjaus. Lapselle annettava tuki tulee kohdistua tukea tarvitsevalle lapselle ja hänen päiväkotiryhmäänsä. Ei riitä, että tuki osoitetaan yleisesti päiväkotiin.**

Muutosesitykset varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin:

- selvennetään yksityisen palveluntuottajan vastuu ja velvollisuus lapsen kehityksen ja oppimisen tuesta
- selvennetään, että 3 a luku Oikeus varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen, jossa säädetään lapsen tuesta, ei kuulu avointa varhaiskasvatusta sääteleviin lukuihin tai pykäliin
- s. 51: Tuki järjestetään kolmipertaisesti yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena.
- s. 51: Varhaiskasvatuksen **opettajan ja erityisopettajan** henkilöstön rooli on olennainen lapsen tuen tarpeen arvioinnissa. Tuen tarpeen arviointi voi käynnistyä myös **muun henkilöstön**, huoltajan, neuvolaterveydenhuollon tai muun sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön tekemän huomion pohjalta.
- s. 51: ~~Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä.~~
Lapsella on hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta, sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä.
- s. 51-52: Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti ~~erilaisin joustavin järjestelyin~~ lapsen omassa päiväkoti- tai perhepäivähoitoryhmässä. Lapsiryhmää **muodostettaessa** ~~kekoa arvioitaessa~~ huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. **Jos päiväkodin lapsiryhmässä on yksi tai useampi vammaisen tai muuten tuen tarpeessa oleva lapsi, on tämä otettava huomioon lasten taikka kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä työskentelevien henkilöitten lukumäärässä (35 § 1 mom.)**

25.11.2021

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tuen järjestämisen vastuut

Vasuluonnoksessa todetaan, että varhaiskasvatuksen järjestäjän vastuulla on määritellä tuen antamisen paikalliset toimintatavat, järjestämiseen, yhteistyörakenteisiin, toteutukseen, siirtymävaiheisiin ja tiedonsiirtoon sekä henkilöstöresurssiin varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ohjaamalla tavalla. Varhaiskasvatuslain 22 §:ssä todetaan, että ”Kunta, kuntayhtymä ja yksityinen palveluntuottaja laatii valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman.” **Vaadimme, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään selkeämmin myös varhaiskasvatuksen tuottajan vastuut ja velvollisuudet.**

- s. 52: Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan vastuulla on määritellä tuen antamisen paikalliset toimintatavat järjestämiseen, yhteistyörakenteisiin, toteutukseen, siirtymävaiheisiin ja tiedonsiirtoon sekä henkilöstöresurssiin varhaiskasvatuslain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ohjaamalla tavalla mukaisesti. Ohjeet Määräykset paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan tehtävään määrittelyyn ovat luvussa 5.7. Määrittelyssä on ilmevä tuen antamiseen ja arviointiin liittyvät vastuut ja käytännöt sekä pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset järjestelyt tukitoimet ja -toimenpiteet. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan on seurattava ja arvioitava annettavan tuen vaikutuksia ja riittävyttä.

Lapsen oikeus kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen määritellään lainsäädännössä. **Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan velvollisuus on huolehtia siitä, että lapsi saa tarvitsemaansa tukea.**

- s. 52: ~~Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsella on hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä.~~
- **Varhaiskasvatuksen järjestäjä ja tuottaja vastaa siitä, että lapsi saa hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiota.**

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. **Varhaiskasvatuksen painottaessa pedagogiikkaa on tämän näyttävä myös tukea tarvitsevien lasten kohdalla.** Erityispedagoginen osaaminen on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa turvattava jokaisen lapsen tuen tarpeen arviointiin, suunniteluun ja/tai tilanteeseen, jossa tukea muutetaan. Myös siis perhepäivähoidossa oleville. Lapsen tuen saanti perustuu kokonaan siihen,

25.11.2021

että tuen tarve on tunnistettu ja tunnustettu. **Vaadimme varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjausta, että jokaisen tukea tarvitsevan lapsen kohdalla on aina tarpeen ja välttämätöntä, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan ja tuen arviointiin osallistuu varhaiskasvatuksen erityisopettaja.**

Ryhmä- ja lapsikohtaisen avustajan tuki tulee kohdentaa tukea tarvitsevalle lapselle. Ryhmä- ja lapsikohtaista avustajaa käytetään tuen muotona vain silloin, kun lapsi tarvitsee avustajan osallistuakseen varhaiskasvatukseen. **Avustajaa ei tule määrittää lapsen tuen muodoksi tilanteessa, jossa lapsi tarvitsee erityispedagogista tukea ja osaamista.**

- s. 53: Johtaja huolehtii, että henkilöstö **varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai - erityisopettaja** laatii tukea tarvitseville lapsille tuen suunnitelmat osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Nämä suunnitelmat arvioidaan säännöllisesti.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen arviointiin, **suunniteluun ja/tai tilanteeseen, jossa tukea muutetaan tarpeen mukaan.** Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa tuen tarpeen edellyttäessä konsultaatiota ja opetusta lapselle. Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta. Erityisopetus voi olla säännöllistä, kokoaikaista tai samanaikaisopetusta ja yhteisopettajuutta lapsen ryhmän opettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien osaamista hyödynnetään myös muun henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa ja ohjauksessa.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. **Perhepäivähoitaja arvioi yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa mahdollisuuksia toteuttaa lapsen tarvitsemaa tukea perhepäivähoidossa.** ~~Perhepäivähoidossa tulee pohtia tilannekohtaisesti mahdollisuuksista toteuttaa lapsen tarvitsemaa tukea.~~ Tuen suunnittelu ja arviointi ~~on hyvä tehdä~~ **tehdään** yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Ryhmä- tai lapsikohtaisen avustajan työ ja tehtävät suunnitellaan lapsen tai lasten tuen tarpeiden mukaan siten, että avustettavan lapsen tai lasten osallistuminen varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan mahdollistuu. ~~Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia varhaiskasvatuksen opettajan toimiessa tukea tarvitsevan lapsen kanssa tuoden vuorovaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.~~

Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatuslaki velvoittaa tekemään yhteistyötä lapsen vanhempien tai muun huoltajan kanssa. Hallituksen esityksen (148/2021 vp) säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että hyvä yhteistyö perheiden kanssa, esimerkiksi huoltajien

25.11.2021

ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamisessa. On kuitenkin hyvä, että lapsella on kuitenkin oikeus saada tukea myös tilanteissa, joissa huoltaja vastustaa tuen antamista.

- s. 54: ~~Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista. Hänen kanssaan sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.~~

~~Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Lapsella on varhaiskasvatuksessa oikeus saada tukea myös tilanteissa, joissa huoltaja vastustaa tuen antamista tai huoltaja ei sitoudu yhteistyöhön.~~

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen tuen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Opettaja keskustelee ~~H~~**huoltajan** kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista. Hänen **Huoltajan** kanssaan ~~sovitaan~~ **keskustellaan** lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Lapsella on varhaiskasvatuksessa oikeus saada tukea myös tilanteissa, joissa huoltaja vastustaa tuen antamista tai huoltaja ei sitoudu yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Pelkkä varhaiskasvatukseen osallistuminen ei riitä takaamaan hyvää perustaa lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Varhaiskasvatuksen tulee olla laadukasta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) on määritellyt varhaiskasvatuksen laatukriteereitä. Niitä ovat muun muassa varhaiskasvatusta ohjaava

25.11.2021

opetussuunnitelma, henkilöstön koulutus, lapsiryhmien rakenne ja koko sekä tilat. Lisäksi laatukriteereihin kuuluu pedagoginen toiminta lapsiryhmissä sekä pedagogiikan johtaminen, suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja kehittäminen. Laatu määrittää siis se, kuka vastaa varhaiskasvatustoiminnasta, missä varhaiskasvatustoiminta tapahtuu ja millaiset puitteet toiminnalle luodaan sekä miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä käytännössä toteutetaan. Kun varhaiskasvatuksessa painotetaan lain mukaan pedagogiikan merkitystä, on aivan selvää, että varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja ovat avainasemassa siinä, miten varhaiskasvatus ja lapsen tuki toteutuu ja varhaiskasvatus on laadukasta. Varhaiskasvatus ei ole tukea tarvitsevalle lapselle laadukasta, jollei hän saa tarvitsemaansa tukea. Siksi OAJ vaatii täsmennyksiä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tuen toteuttamisen lukuun 5.3.

Hallituksen esityksen (148/2021 vp) säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Kaikilla tuen tasoilla lapsella olisi oikeus 15 c §:ssä mainittuihin tuen palveluihin ja apuvälineisiin lapsen tuen tarpeen mukaan.” Tästä syystä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee selvästi todeta, että kaikilla tuen tasoilla eli yleisessä, tehostetussa ja erityisessä tuessa lapsi saa varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiota ja opetusta sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustajapalveluita sekä apuvälineitä, jos lapsen tuen tarve niitä edellyttää. Nyt 15 c §:n tukipalvelut on mainittu ainoastaan erityistä tukea käsittelevässä kappaleessa.

- s. 55: Mikäli Jos kaikille lapsille annettava laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen tarpeisiin ja lapsi tarvitsee tukea ryhmässä toimimiseen, määritellään lapselle sopivin tuen taso ja tuen muodot tuen antamisen periaatteiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia järjestelyjä tukitoimia ja -toimenpiteitä.

Lapsella on oikeus saada tukea kaikilla tuen tasoilla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon lausuntoa. ~~Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan.~~ Lapsi saa kaikilla tuen tasoilla varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiota ja opetusta sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustajapalveluita sekä apuvälineitä, jos lapsen tuen tarve niitä edellyttää (15 c §).

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasoilla voidaan siirtyä joustavasti eikä tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea.

25.11.2021

Yleinen tuki

Yleistä tukea kuvataan hyvin vasuluonnoksessa. Sitä annetaan osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä. Se muodostuu yksittäisistä, esimerkiksi pedagogisista, tukimuodoista ja on luonteeltaan lyhytkestoista ja intensiteetiltään matalaa.

Yleisestä tuesta ei tehdä hallintopäätöstä. On tarpeen täsmentää varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan vastuuta yleisen tuen suunnittelun, arvioinnin, kehittämisen ja toteuttamisen osalta. Päätöksen teko yleisestä tuesta tulee olla varhaiskasvatuksen opettajalla, sillä hänellä on vastuu varhaiskasvatuksen perustoiminnan suunnittelusta, arvioinnista, kehittämisestä ja toteuttamisesta sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta, johon tuki kirjataan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaa konsultoidaan tarvittaessa.

- s. 55: **Yleisen tuen suunnittelusta, arvioinnista, kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen muu henkilöstö osallistuu tuen toteuttamiseen heidän koulutuksensa, työkuviensa ja vastuidensa mukaan. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi tarpeen mukaan. Tarpeen määrittää varhaiskasvatuksen opettaja.**

Tehostettu tuki

Tehostettua tukea on annettava tehostettuna tukena lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tehostettu tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tukimuodoista. **Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista tulee käydä selvästi ilmi hallituksen esityksen (148/2021 vp) tavoite, että tehostetun tuen saaminen ei edellytä, että lapsi on ensin saanut yleistä tukea.**

Tehostetussa tuessa tulisi aina olla mukana myös rakenteellisia tuen muotoja. Erityispedagogisen osaamisen merkitys kasvaa tehostetussa tuessa.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (PeVL 41/2021 vp), että 15 e §:n 1 momentissa säädetty velvollisuus hallintopäätöksen tekemiseen tulee kohdistua myös 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettuun tehostettuun tukeen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata, miten päätös tehostetusta tuesta tehdään.

- s. 55-56: Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä **tai ja lapsi tarvitsee vahvempaa tukea.**

Lapsen saamaa tukea tehostetaan tuen ~~suunnittelulla~~ ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla ~~asteittain~~. Tuki muodostuu säännöllisistä ja

25.11.2021

samanaikaisesti toteutettavista useista tukimuodoista. **Rakenteellinen tuki on aina osa tuen tehostamista. Tehostetussa tuessa erityispedagogisen osaamisen merkitys lapsen tukemisessa kasvaa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio vahvistuu ja lapsella on oikeus saada säännöllisesti varhaiskasvatuksen erityisopettajan opetusta.** Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen haasteiden moninaistumista.

Lapsen tarvitsema tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Aloite tuen tehostamiseksi voi tulla lapsen ryhmän henkilöstöltä tai huoltajalta. **Tukea arvioitaessa ja vahvistettaessa varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja käy keskustelun huoltajien kanssa.** Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee ratkaisun **esityksen** tuen tehostamisesta yhteistyössä varhaiskasvatuksen järjestäjän kanssa. Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona. **Tehostettu tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.**

Tehostetun tuen suunnittelusta, arvioinnista, kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja ja - erityisopettaja. Varhaiskasvatuksen muu henkilöstö osallistuu tuen toteuttamiseen heidän koulutuksensa, työnsä ja vastuidensa mukaan.

- ➔ **Tehostetun tuen päätöksen sisältö ja prosessi tulee varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätä samoin kuin nyt on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden luonnoksessa kirjaus luvussa 5.6.**

Erityinen tuki

Erityinen tuki on vahvin tuen taso varhaiskasvatuksessa. Erityinen tuki on yksilöllisesti suunniteltua, muodostuu useista tukimuodoista, tukipalveluista ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Hallituksen esityksessä (148/2021 vp) todetaan, että erityistä tukea annetaan, jos tehostettu tuki ei ole riittävää tai lapsi tarvitsisi tukea vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityisen tuen saamisen ehtona ei tule olla, että lapsi on ensin saanut yleistä tai tehostettua tukea.

Erityinen tuki vaatii aina vahvaa erityispedagogista osaamista eli varhaiskasvatuksen erityisopettajan. Sen tulisi aina sisältää myös rakenteellisen tuen muotoja. Erityiseen tukeen tulee aina kuulua varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama erityisopetus.

25.11.2021

- s. 56: Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun **jos yleinen tai** tehostettu tuki ei riitä **tai lapsi tarvitsee tukea**. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Tällöin kyseessä on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityisen tuen antaminen ei edellytä **yleisen tai** tehostetun tuen saamista. Mikäli tuen tarve vaatii erityisen tuen antamista, voi lapsi siirtyä suoraan **yleisestä tuesta** erityiseen tukeen. Erityinen tuki muodostuu useista tukimuodoista, tukipalveluista ja luonteeltaan se on jatkuvaa **ja** tai-kokoaikaista. **Erityinen tuki sisältää aina rakenteellisen tuen muotoja**. Erityisestä tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Tukea arvioitaessa ja vahvistettaessa varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja käy keskustelun huoltajien kanssa. Erityisen tuen suunnittelusta, arvioinnista, kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Varhaiskasvatuksen muu henkilöstö osallistuu tuen toteuttamiseen heidän koulutuksensa, työnkuviensa ja vastuidensa mukaan.

Tuen muodot

On hyvä, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että tuen eri muotoja (15 b §) käytetään kaikilla tuen tasoilla. **Pedagogisissa tuen muodoissa** tulee näkyä pedagoginen asiantuntijuus. Siksi niistä vastaa varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja.

- s. 56-57: ~~Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärutmin luominen. Lapsen tukeen voi kuulua sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten esimerkiksi viittomien, kuvien tai erilaisten teknologisten ratkaisujen käyttö. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tukimuotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.~~

Pedagogisia tuenmuotoja ovat kaikki pedagogiset ja erityispedagogiset työtavat ja menetelmät. Niiden suunnittelusta, arvioinnista, kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja. Koko henkilöstö toteuttaa niitä koulutuksensa, työnkuviensa ja vastuidensa mukaan.

Rakenteellisista tuen muodoista keskeisiä ovat henkilöstön osaamisen lisääminen sekä henkilöstön määrän lisääminen ja henkilöstörakenteen tarkastelu. Henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa varhaiskasvatuksen

25.11.2021

erityisopettajalla, jolloin sekä henkilöstön määrä että osaaminen lisääntyvät. Myös lapsiryhmän pienentäminen on rakenteellisen tuen muoto.

- s. 57: Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät tarkastelu- ja ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että varhaiskasvatuksen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tukimuotoja.

Hoidollisen tuen muotoja ovat muun muassa hoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät sekä lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamistarpeet ja apuvälineet. On hyvä, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan, että hoidollisetkin tukitoimet tulee suunnitella pedagogisesti. Varhaiskasvatuksen opettajan tai erityisopettajan pedagogista asiantuntijuutta tarvitaan, jotta hoidolliset tukitoimetkin saadaan järjestettyä niin, että varmistetaan, että lapsi pääsee osaksi vertaisryhmää ja on mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

- s. 57: **Varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja suunnittelee hoidolliset tukitoimet pedagogisesti**

Tuen tarpeen arviointi

Varhaiskasvatuksen suunnittelu, arviointi, kehittäminen ja toteuttaminen on varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla. Lapsen tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen arvioinnissa vahvin osaaminen ja asiantuntijuus varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsen tuen saanti perustuu kokonaan siihen, että tuen tarve on tunnistettu ja tunnustettu. Siksi on aivan oleellista ja välttämätöntä, että tässä arviointiprosessissa on jokaisen lapsen kohdalla nimenomaan tähän koulutuksen saanut varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Jotta ei synny väärää käsitystä, että ennen tehostettua tai erityistä tukea pitäisi saada jonkin muun tason tukea, varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee selkeästi määrittää, että aiemmin toteutettuja tukitoimia ja niiden vaikuttavuutta tulee arvioida ennen tehostetun tai erityisen tuen antamisen aloittamista **vain, jos aiempia tukitoimia on ollut.**

25.11.2021

- s. 58: Varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistuu lapsen tuen toteuttamiseen ja sen arviointiin. **Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tuen tarpeen muuttuessa.** Tarvittaessa arviointiin osallistuu myös **varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä** varhaiskasvatuksen opettaja ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö. **Lisäksi arviointiin osallistuu tarvittaessa** muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Mikäli arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi osallistuvat sosiaali- ja terveysviranomaiset arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi ennen tehostetun tai erityisen tuen antamisen aloittamista, **jos aiempia tukitoimia on ollut.** Arviointi sisältää kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut millaisista tuen toimista lapsi hyötyisi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tuen aikana käsitellään luvussa 5.5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on myös tuen asiakirja. Tuen aikana siihen kirjataan lapsen tarvitsema tuki, tuen taso (15 a §), tukitoimet, -toimenpiteet ja -palvelut (7 §, 15 b §, 15 c §) sekä niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako. Tästä syystä on aivan perusteltua, että siitä vastaa varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja.

- s. 59: Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa **kehityksen ja oppimisen** tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa tulee kirjata luvussa 1.3 kuvatun lisäksi mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut kuten esimerkiksi lapsen saama kuntoutus, jos lapsi lapsen kuntoutusta toteutetaan varhaiskasvatukseen osallistumisen aikana tai varhaiskasvatuksen tiloissa.

Lisäksi suunnitelmaan kirjataan seuraavat asiat **siten, kun ne ovat lapsen varhaiskasvatuspäivän aikana** tarvitseman kehityksen ja oppimisen tuen kannalta merkityksellisiä:

Tässä käytettyjen termien on vastattava lain käyttämiä termejä. Termit on muutettava ja täsmennettävä lain mukaisiksi, kun laki on valmis.

Pedagogiset **ratkaisut tukimuodot ja -toimenpiteet**

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- pedagogiset ja erityispedagogiset tarvittavat menetelmät.
- **käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa**

25.11.2021

Rakenteelliset ratkaisut **tukimuodot ja -toimenpiteet**

- tuen tarpeen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto.
- **varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama erityisopetus ja konsultaatio**

Hoidolliset ratkaisut **tukimuodot ja -toimenpiteet**

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa.
- **hoidollisten tukitoimien pedagoginen suunnitelma**

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajan ~~palvelujen~~ käyttö **opetus ja konsultaatio**
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

Tuen seuranta ja arviointi

- tavoitteiden toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi sekä arviointiajankohdat.

Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta ja sekä tukipalveluista

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (PeVL 41/2021 vp), että 15 e §:n 1 momentissa säädetty velvollisuus hallintopäätöksen tekemiseen tulee kohdistua myös 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettuun tehostettuun tukeen. Siksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata, miten tehostetusta tuesta tehdään hallintopäätös. Lisäksi on kirjattava, kuten erityisestäkin tuesta on kirjattu, että myös huoltaja voi tehdä hakemuksen lapselle annettavasta tehostetusta tuesta.

Lisäksi perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (PeVL 41/2021 vp), että ”Lapselle annettavia tukipalveluja koskeva 15 c §:n nojalla tehtävä päätös koskee erityisen haavoittuvassa asemassa olevan lapsen tukipalveluja. Niitä koskevan hallintopäätöksen tekemistä voidaan pitää välttämättömänä lapsen tukioikeuksien varmistamiseksi. Velvollisuus tehdä hallintopäätös edellyttää myös, että viranomainen perustelee päätöksensä, mikä osaltaan vahvistaa lapsen

25.11.2021

oikeusturvaa.” Perustuslakivaliokunta esittää siis, että lapsen 15 c §:n mukaisista tukipalveluista tulee antaa hallintolain (434/2003) 7 luvun mukainen hallintopäätös.

- s. 60-61: Erytisen ja tehostetun tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:
- pedagogisen, rakenteellisen ja hoidollisen tuen muodoista ja määrästä
 - varhaiskasvatuksen toimipaikasta
 - tukipalveluista (15 c §).

Lapselle annettavista tukipalveluista annetaan hallintopäätös.

Paikallisesti päätettävät asiat

Varhaiskasvatuslaissa (22 §) säädetään, että ”Kunta, kuntayhtymä ja yksityinen palveluntuottaja laatii valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Suunnitelma voidaan laatia palvelujen tuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti, ja siinä otetaan huomioon pedagogiset painotukset ja muut varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta merkitykselliset valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita täydentävät seikat.”

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on syytä korostaa, että kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen varhaiskasvatuksen tulee laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan, jolloin esimerkiksi lapsen kehityksen ja oppimisen tuki on toteutettava ja toteuduttava lain ja perusteiden mukaan, varhaiskasvatuksen tuottajasta riippumatta. Lisäksi on korostettava, että paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa ei voida poiketa perusteista, vaan ainoastaan täydentää niitä.

- s. 61-63: Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan ~~kehityksen ja oppimisen~~ varhaiskasvatuksessa annettavan **kehityksen ja oppimisen** tuen järjestämisen käytännöt eri toimintamuodoissa (**päiväkoti, perhepäivähoito**).

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan **varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti**

- ~~varhaiskasvatuksen~~ **lapsen kehityksen ja oppimisen** tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset periaatteet ja käytännöt
- lapsen tuen tarpeen arviointiin liittyvät käytännöt ja vastuut

25.11.2021

- tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa: pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset järjestelyt tukimuodot, -toimet ja -toimenpiteet (15 b §) sekä varhaiskasvatuslain 7 §:n mukaiset tukitoimet ja palvelut
- lääkehoitosuunnitelma varhaiskasvatuksessa
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman täydentäminen tuen näkökulmasta luvun 5.5 mukaisesti. Suunnitelman laatimiseen ja arviointiin liittyvät paikalliset vastuut ja käytännöt
- lasten ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön käytännöt tuen aikana
- monialainen yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt varhaiskasvatuksen aikana ja siirryttäessä esiopetukseen
- tuen tehostamisen ratkaisut muuttamisen prosessit

Yleinen tuki

- yleisen tuen käytännön järjestäminen
- tukimuodot, -toimet ja -toimenpiteet (15 b §)
- tukipalvelut (15 c §, 7 §)
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa.

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely
- erityisen tuen päätöksen tekeminen
- erityisen tuen päätöksen tarkistaminen
- tukimuodot, -toimet ja -toimenpiteet (15 b §)
- tukipalvelut (15 c §, 7 §)
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytännöt
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä.

Erityinen tuki

- erityisen tuen käytännön järjestäminen
- huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely
- erityisen tuen päätöksen tekeminen
- erityisen tuen päätöksen tarkistaminen
- tukimuodot, -toimet ja -toimenpiteet (15 b §)
- tukipalvelut (15 c §, 7 §)

25.11.2021

- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla o lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa
- yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa
- toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena.

Varhaiskasvatuslaissa säädetyt tukimuodot

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat.

Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustamispalveluihin sekä apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet ~~varhaiskasvatuksen järjestäjän päättämällä tavalla.~~

Muita huomioita perusteluonnoksesta

Jotta varhaiskasvatuslain tavoitteet ja varhaiskasvatuksen määritelmä, jossa korostetaan pedagogiikkaa, näkyisi selkeämmin myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, on sen kirjauksissa kiinnitettävä huomiota varhaiskasvatuksen opettajan vastuisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee myös vahvistaa selkein kirjauksin sitä, että kehityksen ja oppimisen tukea tarvitsevien lasten kohdalla varhaiskasvatuksen erityisopettajan osaaminen ja asiantuntijuus ovat välttämättömiä. Varhaiskasvatuksessa toteutettava lääkehoito tulee selvästi kirjata koulutetun terveydenhuollon ammattihenkilön, kuten lähihoitajan, vastuulle.

Muutosehdotuksia:

s. 6:

Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle sekä oppimisympäristölle, joilla tuetaan lapsen oppimista ja kehittymistä.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin ~~tarpeen mukaan.~~

25.11.2021

Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja ~~voi osallistua~~ **osallistuu** perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin.

s. 7:

Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. ~~Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti.~~ **”Pääsääntö on, että lääkehoidon toteuttaminen on terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa ja että lääkehoitoon koulutetun terveydenhuollon ammattihenkilö, kuten lähihoitaja, toteuttaa lääkärin lapselle määräämää lääkehoitoa. Lapsen huoltajien tulee aina olla tietoisia siitä, kuka lääkehoitoa varhaiskasvatuksessa toteuttaa.”**

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162847/STM_2021_6.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen **pedagogisen toiminnan** vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Lapsen tuen tarvetta, ~~tuen~~ **riittävyyttä, ja** tarkoituksenmukaisuutta ~~sekä ja~~ vaikuttavuutta on arvioitava, ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa

s. 11:

~~Kaikkeen varhaiskasvatukseen~~ **varhaiskasvatukseen** mukaiseen Päiväkodissa ja perhepäivähoidossa toteutettavaan varhaiskasvatukseen, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä tai palvelun tuottajasta, sovelletaan lapsen oikeutta saada tukea. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti. ~~→~~ **Tällöin kaikki lapset** voivat osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

s. 14:

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarusuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa ~~otetaan huomioon~~ **noudatetaan** henkilöstön mitoitus ja ryhmien enimmäiskokoon sekä varhaiskasvatuksen tukeen liittyvät säännökset. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien **koulutus ja** osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit **ovat selkeät ja ne** toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja.

25.11.2021

s. 34:

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuviokuva 1). ~~Pedagoginen toiminta toteutuu~~ **Toimintaa toteutetaan** lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoitu sekä ~~henkilöstön~~ **opettajan** johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

s. 38:

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. ~~Henkilöstön~~ **Opettajan** tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

s. 41-42:

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan käsityöllisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ~~ompelun~~ sekä lapsiryhmälle soveltuvien teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla.

s. 45:

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa ~~amaan kestävään elämäntapaan ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta siitä.~~

Tiivistelmä

Pelkkä varhaiskasvatukseen osallistuminen ei riitä takaamaan hyvää perustaa lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Varhaiskasvatukseen tulee olla laadukasta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI) on määritellyt varhaiskasvatuksen laatukriteereitä. Laatua määrittää siis se, kuka vastaa

25.11.2021

varhaiskasvatustoiminnasta, missä varhaiskasvatustoiminta tapahtuu ja millaiset puitteet toiminnalle luodaan sekä miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä käytännössä toteutetaan. Kun varhaiskasvatuksessa painotetaan lain mukaan pedagogiikan merkitystä, on aivan selvää, että varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja ovat avainasemassa siinä, että varhaiskasvatus ja lapsen tuki toteutuu laadukkaasti. Varhaiskasvatus ei ole tukea tarvitsevalle lapselle laadukasta, jollei hän saa tarvitsemaansa tukea.

Luonnoksessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiksi varhaiskasvatuslain tavoitteet tai laista tuleva varhaiskasvatuksen määritelmä eivät näy riittävän selvästi. Varhaiskasvatuksen määritelmässä todettava pedagogiikan korostaminen edellyttää varhaiskasvatuksen opettajan roolin vahvistamista ja sen tulisi näkyä myös perusteissa. Varhaiskasvatuksen painottaessa pedagogiikkaa on tämän näyttävä myös tukea tarvitsevien lasten kohdalla. Erityispedagoginen osaaminen on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa turvattava jokaisen lapsen tuen tarpeen arviointiin, suunnitteluun ja/tai tilanteeseen, jossa tukea muutetaan. Myös siis perhepäivähoidossa oleville.

Lapsen tuen saanti perustuu kokonaan siihen, että tuen tarve on tunnistettu ja tunnustettu. Vaadimme varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjausta, että jokaisen tukea tarvitsevan lapsen kohdalla on aina tarpeen ja välttämätöntä, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan ja tuen arviointiin osallistuu varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Avustaja ei korvaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan osaamista ja asiantuntijuutta. Ryhmä- ja lapsikohtaista avustajaa tulee käyttää tuen muotona vain silloin, kun lapsi tarvitsee avustajan osallistuakseen varhaiskasvatukseen. Ryhmä- ja lapsikohtaisen avustajan tuki tulee kohdentaa tukea tarvitsevalle lapselle. Avustajaa ei tule määrittää lapsen tuen muodoksi tilanteessa, jossa lapsi tarvitsee erityispedagogista tukea ja osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee selkeästi todeta, että tuen tasoilla voidaan siirtyä joustavasti eikä tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee selvästi todeta, että yleisessä, tehostetussa ja erityisessä tuessa lapsi saa varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiota ja opetusta sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustajapalveluita sekä apuvälineitä, jos lapsen tuen tarve niitä edellyttää.

On tarpeen täsmentää varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan vastuuta yleisen tuen suunnittelun, arvioinnin, kehittämisen ja toteuttamisen osalta. Päätöksen teko yleisestä tuesta tulee olla varhaiskasvatuksen opettajalla.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata, että tehostetun tuen suunnittelusta, arvioinnista, kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa

25.11.2021

varhaiskasvatuksen opettaja ja - erityisopettaja. Lisäksi tulee selkeästi käydä ilmi, miten päätös tehostetusta tuesta tehdään.

Erityinen tuki on vahvin kehityksen ja oppimisen tuen muoto varhaiskasvatuksessa. Se vaatii aina vahvaa erityispedagogista osaamista eli varhaiskasvatuksen erityisopettajan. Sen tulisi aina sisältää myös rakenteellisen tuen muotoja. Erityiseen tukeen tulee aina kuulua varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama kokoinainen erityisopetus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulee määrittää keskeiset sisällöt ja tavoitteet erikseen päiväkotien varhaiskasvatukseen, perhepäivähoitoon ja avoimeen varhaiskasvatukseen, toisistaan poikkeavien toimintamuotojen henkilöstörakenne, henkilöstön koulutus, toteuttamisen puitteet ja ominaispiirteet huomioon ottaen.

Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tulisi selkeämmin määritellä varhaiskasvatuksen järjestäjän lisäksi varhaiskasvatuksen tuottajan vastuut ja velvollisuudet lapsen kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä ja toteuttamisessa.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Minttu Ilveskivi-Hentilä
erityisasiantuntija